

Workshop i.h.k.v.
De Dag van de Taal,
Kunsten en Cultuur
18 jan. 2019
Sandra van Voorst

De leesclub van mijn vrouw verbant Mare (9) en mij naar de studeerkamer. Vanavond staat Murat Isik's *Wees onzichtbaar* op het programma.

„We gaan onze eigen leesclub wel houden”, zegt Mare en ze zet een paar opgesnorde oude knuffels, een verfomfaaid beertje en een reuze dalmatiër naast ons op de bank.

„Welkom allen!” speel ik het spel mee. „En wat vond je van het boek?” Mijn dochter steekt van wal. „Hij schrijft „Murat is ik” en dan vind ik het extra knap dat hij toch zo'n dik boek kan schrijven.”

Ben Sloot

Lezers zijn de auteur van deze rubriek. Een Ikje is een persoonlijke ervaring of anekdote in maximaal 120 woorden. Insturen via ik@nrc.nl

Wat gaan we doen in deze workshop?

Inleiding op de roman *Wees onzichtbaar*

- Over de auteur
- Samenvatting
- Korte analyse

Verkenning van de verhaalwereld – dialogisch werken in de klas

- Welke aspecten van de roman lenen zich hiervoor?
- In groepjes discussievragen voorbereiden
- Plenair uitkomsten bespreken

De auteur

- Murat Isik (1977) is een Nederlandse schrijver van Zaza-Turkse afkomst.
- Studie rechtsgeleerdheid (UvA en San Francisco State University)
- 2012 debuutroman *Verloren Grond* (Bronzen Uil Publieksprijs)
- 2017 *Wees Onzichtbaar* (Nederlandse Boekhandelprijs 2018 en de Libris Literatuur Prijs 2018, tvserie in vooruitzicht)

De roman *Wees onzichtbaar*

Samenvatting

Structuur, tijd en ruimte

- 596 pp., drie delen en 102 hoofdstukken, onbenoemde proloog en epiloog.
- geschiedenis: tussen 1983, wanneer het gezin Mutlu in Nederland komt wonen, en ongeveer 1997, wanneer Metin aan zijn studie is begonnen.
- Het verhaal wordt verteld in de verleden tijd. De epiloog staat in de tegenwoordige tijd: als de verteller terugkeert naar de Bijlmer.
- Veel tijdgebonden verwijzingen (zoals de Hulk, Twin Peaks, The A-Team en de Commodore 64).
- Chronologische vertelwijze met zowel terugblikken (vertellend) als flashbacks (belevend).
- De roman verhaalt Metins geschiedenis, maar ook een geschiedenis van de Bijlmermeer.

Vertelperspectief

- ik-perspectief van Metin.
- We leven met Metin mee hoe hij opgroeit van een vijfjarige tot een volwassen man.
- Er wordt ook verhaald over een aantal dingen die hij zelf niet heeft meegemaakt.
- *Sprechhund*: een onwetend personage aan wie ingewikkelde zaken uitgelegd kunnen worden.
- Belevend ik en vertellend ik.
- Vertellerscommentaar vanuit het heden, maar ook in de verleden tijd gesteld (1 plek t.t., p.200)
  - vooruitwijzingen (pas later zouden we te weten komen...)
  - geschiedenissen van andere personages, (bv. meneer Rolf)
  - beschouwingen (bv. over zijn vader p.78)
  - achterafinzichten (bv p.376)
  - vertellerscommentaar en vele duidingen tegen het principe in van 'show-don't-tell

Taal en stijl

- Stijl van een volwassen verhalenverteller, geen ontwikkeling van een jongetje van vijf jaar naar een student. (wel mentale ontwikkeling bij Metin)
- (Rob Schouten, Trouw) over het taalgebruik van Isik:
“Gelukkig maar dat hij geen literaire hoogstandjes in zijn hoofd heeft gehaald, want het levensverhaal van zijn Metin is meeslepend genoeg, en ik denk dat al te hoge stilistische of structurele ambities het verhaal alleen maar schade hadden berokkend.”
- (Kees 't Hart, de Groene Adammer 3-8-2017)
‘Isik zet een uiterst doeltreffende, plechtige stijl in om de beklemming van zijn zich emanciperende held voelbaar te maken. Via ouderwets aandoende formuleringen slaagt hij erin al te grote emoties en tearjerkerij op afstand te houden. Wat de onderliggende emotie van deze roman krachtig versterkt.’

Titel en motto

Wees onzichtbaar komt op vele plaatsen in de roman terug:
letterlijk (bv. p. 19, 296, 397, 411, 543) en thematiek

Het motto komt uit het nummer “Be Still” van de band The Killers:
Don't break character
You've got so much heart

Maar het citaat klopt niet, het moet zijn:
Don't break character
You've got a lot of heart

Thema's

- Coming of age en vader-zoonrelatie
- Identiteit
- Eenzaamheid, onzichtbaarheid en vriendschap
- Familie
- Immigratie en cultuurverschillen

Verkenning van de verhaalwereld

- <www.lezenvoordelijst.nl> bevat inmiddels een aantal titels met een multiculturele thematiek.
- *Wees zichtbaar* staat bij niveau 3 (het verbreden van de horizon en verhalen die de lezer confronteren met psychologische of morele vraagstukken of een levensles)
- dialogisch werken in de klas - meerperspectivistisch lezen van een verhaal

Schrijvers, M., Janssen, T., & Rijlaarsdam, G. (2017). 'Literatuur leert je het leven? Over het stimuleren van persoonlijke en sociale inzichten bij literatuuronderwijs.' In R. van Steensel & E. Segers (Red.), *Succesvol lezen in het onderwijs* (Stichting Lezen Reeks 28) (p. 185-199). Delft: Eburon.

Perspectieven 1

Het eigenlijke verhaal wordt ingesloten door een korte proloog en iets langere epiloog.

- Wat voor effect heeft de proloog op jou (lees: leerling)? Bekijk o.a. de eerste en de laatste zin (close reading) in relatie tot de roman.
- Hoe werkt in de proloog als introductie in de verhaalwereld?
- Wat voor functie(s) vervult van de – niet zo genoemde – epiloog? Werkt dat goed uit?
- Hoe (verschillend) sluiten de proloog en de epiloog aan op het verhaal?

Perspectieven 2

Breng het vriendennetwerk van Metin in kaart, bijvoorbeeld met behulp van een mindmap.

- Wat valt je op? Welke verhoudingen zie je?

- Welke overeenkomsten of verschillen zijn er met jouw eigen vriendenkring (lees: vriendenkring van de leerling) ?

Perspectieven 3

De roman geeft ook een geschiedenis van de Bijlmer.

- Wat voor beeld wordt er, door de ogen van Metin, van de Bijlmer van de jaren '80 geschetst en welke ontwikkelingen zie je?

- Welke aspecten daarvan zijn herkenbaar voor jou (lees: leerling) en welke juist niet?

Twee filmpjes van uitgeverij Ambo/Anthos: Murat Isik wandelt door de Amsterdamse poort en de Bijlmermeer. Deel 1: <https://www.youtube.com/watch?v=TZA-jW21BE4>

Perspectieven 4

Ook de geschiedenis van de Bijlmer voordat het gezin Mutlu in de flat Fleerde ging wonen komt aan bod, maar op een andere manier, via Meneer Rolf. Hier en daar wordt Metin in zijn bijzijn opgevoerd als Sprechhund: een onwetend personage aan wie ingewikkelde zaken uitgelegd kunnen worden, bijvoorbeeld op p. 387, 421, 426-427.

Dat gaat tegen het principe in van 'show-don't-tell': altijd laten zien wat er gebeurt, in plaats van uitleggen.

- Hoe heb je (lees: leerling) deze passages ervaren?

Perspectieven 5

Metin moet zich in drie werelden staande zien te houden: thuis, op school en in de wijk.

- Bespreek waarin deze omgevingen voor Metin verschillen.

- Welke wereld is voor hem het moeilijkst en raakt hem het meest, denk je (lees: leerling)? Waarom?